

© Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

အရှေ့တောင်အာရှရှိ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများနှင့် ဂျန်ဒါရှုထောင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သင်ခန်းစာများ

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုတာ ဘာလဲ?

‘ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း’ ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကိုခံစားခဲ့ရသော လူတစ်ဦးချင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့ရဲ့ ဘေးဒုက္ခများနှင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ကုစားရန် ဖြစ်သည်။ ရည်မှန်းချက်မှာ ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် လူမှုရေးလိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့ခံစားရသည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် အရေးကြီးသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းလုပ်ငန်းမှ တဆင့် ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ ပြန်လည်ရရှိစေပြီး ပဋိပက္ခကြောင့် အစိတ်စိတ်ဖြိုကွဲနေသော လူမှုရေးအဆောက်အအုံကို ပြန်လည်ကုစားမှုအစပြုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် ကျယ်ပြန့်များပြောင်သော အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း လူမှုပေါင်းစည်းမှုနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးတို့ကို ပံ့ပိုးပေးရုံသာမက တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု အားကောင်းလာစေရေးနှင့်အင်စတီကျူးရှင်းများအပေါ် ယုံကြည်မှုပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းသည် မတူကွဲပြားသော ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်။ ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း (လျော်ကြေးပေးခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ ပြန်လည်အစားထိုးပေးခြင်း) အထိမ်းအမှတ် သင်္ကေတတခုခု ပြုလုပ်ပေးခြင်းသော်လည်းကောင်း (တောင်းပန်ခြင်း၊ အောက်မေ့ဖွယ်ပြုလုပ်ခြင်း) သို့မဟုတ် နောက်တဖန် ပြန်မဖြစ်ရဟူသော အာမခံချက်များ ပေးခြင်းသော်လည်းကောင်း (ဥပဒေရေးရာနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းအဆင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ

မှုများ) ရှိနိုင်သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် တစ်ဦးချင်း (အဖွဲ့တစ်ခုခုအတွက်) သို့မဟုတ် စုပေါင်း (အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုအတွက်) ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းရပိုင်ခွင့်သည် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှ အသိအမှတ်ပြုထားသော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အခြေခံမူတစ်ခုဖြစ်သည်။ အာဆီယံလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင်လည်း နစ်နာရသူများအတွက် ထိရောက်သောကုစားခွင့်ရရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရများသည် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် ဥပဒေကြောင်းအရ တာဝန်ရှိသည်။

အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတော်က ကမကထပြုသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစီအစဉ် နည်းလမ်းနှစ်ခုရှိသည်။ တရားရုံးများသည် တရားရုံးတော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးရန် အမိန့်ချမှတ်နိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့ကို ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်းထားပါက ထိုသို့ အမိန့်ချမှတ်နိုင်သည်။ ၎င်းဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ပုံမှန်အားဖြင့် တရားစွဲဆိုမှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ အခြားနည်းလမ်းမှာ မူဝါဒများ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုဆုံးဖြတ်ချက်များမှတစ်ဆင့် ကျယ်ပြန့်သော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်သော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ထိုအစီအစဉ်များကို သီးသန့်ပြဌာန်းသောဥပဒေများ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေများဖြင့် ပံ့ပိုးပေးလေ့ရှိသည်။ ၎င်းအစီအစဉ်များသည် နစ်နာသူများစွာသို့ ရောက်ရှိနိုင်သော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

စာရွက်စာတမ်းများ

- နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ ချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် ကုစားရေးနှင့် ပြန်လည် လျော်ကြေးပေးရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေကို ပြင်းထန်စွာချိုးဖောက်မှုများ။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်။¹
- အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးများအတွက် ကုစားခွင့်နှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေးရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ နိုင်ရီဘီ ကြေငြာစာတမ်း၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်။²
- ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်နွှယ်သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ လမ်းညွှန်ချက် မှတ်ချက်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။ များ³

မည်သည့်အရာက ဂျန်ဒါအကဲဆတ်မှု (ဂျန်ဒါဆိုင်ရာထိလွယ်ရှလွယ်မှု) ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းကို ဖြစ်စေသနည်း ?

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုသည် ကျား-မ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြား မညီမျှမှုများတွင် အမြစ်တွယ်နေသောကြောင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းကို နစ်နာသူများ၏ အခွင့်အရေး ပြန်လည်ရရှိစေရန်သာမက ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် မညီမျှမှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက်လည်း အသုံးပြုရမည် ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို အသွင်ပြောင်းလဲလာသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှု ပုံစံဟုခေါ်သည်။ ၎င်းပုံစံ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းအစီအစဉ်များသည် မူလအစတည်းက ရှိနေသော ဂျန်ဒါအခြေခံ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို ဖြစ်စေသည့် အခြေအနေများကို ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်သည်။

ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းမှ ဖြေရှင်းပေးသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အမျိုးအစားများအပေါ် ဂျန်ဒါ၏ သက်ရောက်မှု ပုံစံ၊ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး ပုံစံများရေးဆွဲရာတွင် ဂျန်ဒါအခြေခံမှန်းဆချက်များကို စိန်ခေါ်ခြင်း၏ အရေးပါမှုအပြင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ထုတ်ခြင်းမျိုး မရှိစေရေးနှင့် ကုစားခြင်းဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးနှင့် မူဝါဒပေါ်ပေါက်ရေးတွင် ဂျန်ဒါကို အဓိကထား ဖော်ပြရေးတို့ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။

1 <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-and-guidelines-right-remedy-and-reparation>
2 https://www.fidh.org/IMG/pdf/NAIROBI_DECLARATIONeng.pdf
3 <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Press/GuidanceNoteReparationsJune-2014.pdf>

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံများ ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန်အလို့ငှာ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့သူများ၏မိသားစုများအပါအဝင် ပြန်လည် ကုစားပေးလျော်ရေးရပိုင်ခွင့် အကျိုးဝင်သူများသတ်မှတ်ရန်အတွက် အသုံးပြုသည့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များသည် ဂျန်ဒါရှု ထောင့်မှ ရှုမြင်ကာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရမည်။ တိုးတက်သော အယူအဆများကို အသုံးပြုရမည်။ ထို့အပြင် ချိုးဖောက်မှုများ၏ ဂျန်ဒါအပေါ် သက်ရောက်မှုကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး အစီအစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်ခံရသူများနှင့် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုကြောင့် နစ်နာရသူများ ပါဝင်ရမည်။ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု ရရှိရမည့် အပြင် အစီအစဉ်၏ မြေပုံရေးဆွဲခြင်း၊ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်း များတွင်လည်း တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်။ ကျူးလွန်ခံရသူများသည် အစီအစဉ်အားလုံးနှင့် ကုစားပေးလျော် ရေးပုံစံများနှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိပြီး နားလည်ထားရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကျူးလွန်ခံ ရသူများ၏အခြေအနေနှင့် သင့်လျော်သော ပုံစံဖြင့် အကျိုးခံစားခွင့်များ ရရှိရမည်။

လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံ ဖယ်ထုတ်ထားမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် မညီမျှမှု ပုံစံများကို ပြောင်းလဲပေးနိုင်သည့် ပြန်လည် ကုစားပေးလျော်ခြင်းအစီအမံများကို လေ့လာဖော်ထုတ်ကာ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးသည်။ ထိုအစီအမံများ တွင် လူမျိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဇစ်မြစ်များ အပါအဝင် ဂျန်ဒါနှင့် ကဏ္ဍစုံဆက်စပ်မှုတို့ကိုပါ ထည့်သွင်း စဉ်းစား ရမည်။

အရှေ့တောင်အာရှသစ်ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာယန္တရားများ

အာချေး၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ

၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် အာချေးပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် အသတ်ခံခဲ့ရသော သို့မဟုတ် ပျောက်ဆုံးသွားသောမိသားစုများအတွက် ခိုင်းယက် (diyat) ဟု လူသိများသော အစ္စလာမ့်ထုံးတမ်းစဉ်လာအတိုင်း လျော်ကြေးပေးသည့်အစီအစဉ်ကို စတင်ခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်သည် (ခန့်မှန်းခြေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၀၀ ခန့် ရှိသော) အင်ဒိုနီးရှားရူပီး သုံးသန်းကို အသေးစား ထောက်ပံ့ငွေအဖြစ် ခင်ပွန်းသည်ဆုံးပါးသွားသောအမျိုးသမီး အယောက် ၂၀,၀၀၀ ထံ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ

တောင်ပိုင်းနယ်စပ်ပြည်နယ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သောပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာသူများအတွက် ကုစားရေးနှင့်မူဝါဒ ချမှတ်ရေးကော်မတီကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုင်းအာဏာပိုင်များသည် ထိုကော်မတီမှတစ်ဆင့် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်နွှယ်သော အကြမ်းဖက်မှုခံရသူများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှု ရရှိရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ခဲ့သည်။ (အကြမ်းဖက်မှုများကို အစိုးရနှင့် အစိုးရ မဟုတ်သောသူများ နှစ်ဘက်စလုံးက ကျူးလွန်ခြင်းဖြစ်သည်။) ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းအစီအစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စောင့်ရှောက်မှု၊ ငွေကြေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုများ အပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် အစိုးရဌာနများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့်ဌာနများ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘောဒီးယား

အစိုးရမှ ကမကထပြုလုပ်ခြင်းမဟုတ်သော်လည်း၊ ကမ္ဘောဒီးယားတရားရုံးများဆိုင်ရာ အထူးတရားရုံး (ECCC) ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအရ တရားဝင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် မှတ်တမ်းပြုစုခြင်းလုပ်ငန်းများအပါအဝင် ECCC မှရရှိသော လျော်ကြေးငွေများဖြင့် ရပ်ရွာအခြေပြု စီမံကိန်း ၂၀ ကျော်ကို စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ECCC ၏နစ်နာသူများထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့သည် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ပူးပေါင်းကာ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခံရသူများအား စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပေးခဲ့သည်။

ဖိလစ်ပိုင်

ဖိလစ်ပိုင်တွင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းအစပျိုးဆောင်ရွက်ချက်သည် ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသူများက ဟာပိုင်အီရို ဖက်ဒရယ်တရားရုံးတစ်ခုတွင် ခံစားခဲ့ရသူများကိုယ်စား အမှုဖွင့်ခြင်းမှသည် လူမှုရေးအစီအစဉ်များတွင် ပြန်လည်အသုံးပြုရန်အတွက် မားကွိုစ် မတရားရယူထားသော ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုကို ပြန်လည်ရရှိရန် တရားဝင်ကြိုးပမ်းမှုများအထိ ပါဝင်သည်။ အမေရိကန် ဒေါ်လာသန်း ၅၀၀ ကျော်ကို ဆွစ်ဇာလန်ဘဏ်စာရင်းများမှ ပြန်လည်ရယူခဲ့ပြီး၊ ထိုငွေကြေးကို နစ်နာသူများအား လျော်ကြေးပေးရန်အတွက် အသုံးပြုရမည်ဟု သတ်မှတ်လိုက်သည်။ ရန်ပုံငွေများ ဖြန့်ဝေရန် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများ အရေးဆိုမှုဘုတ်အဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး၊ ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသူဦးရေ စုစုပေါင်း ၁၁,၁၀၃ ဦးကို လျော်ကြေးပေးခဲ့သည်။ ချိုးဖောက်ခံရသူများဟု တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံထားရသူများသည် အစိုးရလူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများမှ ပံ့ပိုးကူညီမှုများလည်း ရရှိခဲ့သည်။

ဂျပန်

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်အစိုးရသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ‘ပျော်တော်ဆက်အမျိုးသမီးများ’ အဖြစ် မတရားပြုကျင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံခဲ့ရသော အမျိုးသမီးများအတွက် အာရှအမျိုးသမီးများရန်ပုံငွေ (AWF) ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ်အထိ ဖိလစ်ပိုင်အစိုးရသည် Lola Project စီမံကိန်းမှတစ်ဆင့် နစ်နာရသူများအတွက် AWF ရန်ပုံငွေများဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပရောဂျက်သည် အမျိုးသမီး ၁၀၆ ဦးကို ဆေးဝါးအကူအညီထောက်ပံ့ခြင်း၊ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် နေရာအိမ် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းစသည့် အကူအညီများ ပေးခဲ့သည်။

တီမော - လက်စ်တေ

အမှန်တရား အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကြံဆရေးကော်မရှင် (CAVR) သည် အသေးစားငွေသားထောက်ပံ့မှု၊ ကျန်းမာရေးအကူအညီနှင့် စုပေါင်း လျော်ကြေးပေးရေး ပရောဂျက်များ ပါဝင်သည့် အရေးပေါ်ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစီအစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် Centro Nacional Chega! သို့မဟုတ် CNC သည် အထိခိုက်ခံရဆုံးသော အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူအချို့အား အကူအညီပေးရန် အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး၊ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲရန် တာဝန်ပေးထားသော အလုပ်အဖွဲ့ကို ဦးဆောင်လျက်ရှိသည်။

သင်ခန်းစာများ

AJAR နှင့် Transitional Justice Asia Network (TJAN)⁴ တို့၏ ဒေသတွင်းလေ့လာမှုတစ်ခု ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး လေ့လာမှုတွင်အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

- အစိုးရများသည် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့၏ စဉ်းစားပုံများ ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်ပြီး၊ ယခုလုပ်ငန်းစဉ်သည် မူဝါဒဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ဆိုသည်ထက် အစိုးရတရပ်၏ တာဝန်ဝတ္တရားတစ်ခုဖြစ်ကာ နစ်နာသူများ၏ တရားဝင်ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်သည်။
- အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုယန္တရားများနှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး အစီအစဉ်များ အပါအဝင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုနှင့် အခြားသော လိင်ကွဲပြားမှုအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် တရားရေးစနစ်များက ပိုမိုလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည် သင်တန်းများနှင့် ဖလှယ်မှုများမှ တစ်ဆင့် ကျားမရေးရာ အကဲဆတ်မှု (ဂျိန်ဒါဆိုင်ရာထိလွယ်ရှလွယ်မှု) ကို နားလည်လက်ခံသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး မဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲရန်အတွက် စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက အခြားနိုင်ငံများ၏ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အကူအညီပေးရေး အစီအစဉ်များမှလည်း သင်ခန်းစာများကို ရယူနိုင်သည်။
- ချိုးဖောက်ခံရသူများကိုယ်တိုင် အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် တရားဝင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစီအစဉ်များကို ပုံဖော်ရာတွင် အေဂျင်စီတစ်ခုထက်မကသော ပံ့ပိုးမှု လိုအပ်သည်။ ၎င်းပံ့ပိုးမှုတွင် ချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် ရေရှည် အလုံးစုံ ပံ့ပိုးကူညီမှု၊ ချိုးဖောက်ခံရသူများကိုယ်တိုင် ပါဝင်မှုရေးအပေါ် ကတိကဝတ်ပြုခြင်းနှင့် ထိရောက်သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ လိုအပ်ပါသည်။
- အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝသော တရားဝင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေးအစီအစဉ်များအတွက် တီထွင် ဆန်းသစ် ဖန်တီးထားပြီး လက်တွေ့ကျသော အစီအမံများကို ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ အကြား အပြုသဘောဆောင်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းက တန်ဖိုးရှိပါသည်။
- အထိခိုက်လွယ်ဆုံးသော နစ်နာခဲ့ရသူများ၏ လတ်တလောလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ရေရှည်အစီအစဉ်များ ထားရှိရမည့်အပြင် အရေးပေါ်ကြားဖြတ်ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး အစီအစဉ်များလည်း ထားရှိရန် လိုအပ်သည်။ ဆန်းသစ်တီထွင်သော အစိုးရ/အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မှသည် ဤလုပ်ငန်းများအတွက် ထိရောက်မှု ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- အချို့သောအခြေအနေများတွင် တရားဝင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး အစီအစဉ်များကို ပံ့ပိုးရန် ရန်ပုံငွေများကို နိုင်ငံတကာနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများမှ တောင်းခံသုံးစွဲရကောင်း သုံးစွဲရမည်။ ဤသည်က ချိုးဖောက်ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည့် လက်တွေ့ကျသော နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။

ဩဂုတ်လ ၂၀၂၂ ခုနှစ်

Asia Justice and Rights (AJAR) is a regional human rights organisation based in Jakarta, Indonesia. AJAR works to increase the capacity of local and national organisations in the fight against entrenched impunity and to contribute to building cultures based on accountability, justice and willingness to learn from the root causes of mass human rights violations in the Asia Pacific region.

© Asia Justice and Rights 2022

Except where otherwise noted, content in this document is licensed under a Creative Commons (attribution, non-commercial, no derivatives, international 4.0) license. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> legalcode. For more information please visit the permissions page on our website: asia-ajar.org

© Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

⁴ <https://asia-ajar.org/resources/books-research/urgent-steps-to-ensure-right-to-remedy-for-victims-of-sexual-and-gender-based-violence-in-asean/>